

Hvað gætum við gert næst?

Þegar horfið var frá því á sínum tíma að auglýsa sérstaklega komandi útflutning íslenskra kynbótahrossa var stórt skref stigið í átt til nær algers frjálsræðis íslenskra hrossaræktenda í sölumálum. Augljós afleiðing þessarar ákvörðunar var að Íslendingar ætluðu óhræddir að keppa á frjálsum samkeppnisgrundvelli við aðrar þjóðir sem rækta íslenska hestinn; hvað sem liði einstefnuflæði erfðaefnis frá upprunalandinu.

Árangur í harðri samkeppni ræðst af því hvort varan/þjónustan er betri, traustari eða ódýrari en það sem samkeppnisaðilar geta falboðið. Íslenskir hrossaræktendur geta kannski hvað síst keppt í því að vera ódýrari, enda fellur sami kostnaður á gæðinginn, frístundahestinn og ræktunargripinn þegar kemur að flutningi til annarra landa og álfa. Þó má vera að t.d. kostnaður við uppeldi gripa sé hvað minnstur, eða reiknaður hvað minnstur héraendis miðað við nágrannalöndin? Hvaða tromp eigum við þá í erminni þegar þessu sleppir og árangur á að nást? Trompin verða að vera betri hross, betur unnin og tamin, meiri gæði – meira traust og trúverðugleiki. Fagmennska og heilindi ofar hverri kröfu. Sérstaða í gæðum, metnaði og þjónustu við kaupendahópinn.

Væri snjallt að...?

Einn liður í því að auka á gæðin, auka á öryggi þeirrar vöru sem frá landinu fer, væri að taka DNA-stroksýni úr öllum hrossum á útleið, til staðfestingar á ætterni. Árið 2015 voru útflutt hross alls 1.360 (661 hryssa, 466 geldingar og 233 stóðhestar). Í þessum 1.360 hrossa hópi voru 430 hross þegar með DNA-arfgerðargreiningu, eða rétt um 32%.

Spurningin snýst í grunninn um kostnað; hvers virði er trúverðugleiki og öryggi? Miðað við núverandi kostnað við vinnslu sýna á Íslandi þá væri greiningarkostnaður fyrir öll útflutt hross ársins 2015 rétt um 11,5 milljónir króna, á 1.360 greind sýni. Greining á einu stroksýni kostar nú kr 8.432,- hjá þekkingar-fyrirtækinu Matís. Það er strípuð greining og án tillits til kostnaðar við sýnatökuna sjálfa; vinnutíma og komugjalds. Ef sýni er tekið af starfsmanni RML þá má nálgast verðskrá fyrirtækisins á heimasíðu þess, rml.is: <http://www.rml.is/static/files/RML-verdskra/2016/verdskra-2016-net.pdf>

Ætti eitt yfir öll hross að ganga? Kaupandinn sem leitar að blóðlínu til að byggja undir sína ræktun vill klárlega vera viss um að fá rétt erfðaefni en ekki eitthvað allt annað. Kaupandanum sem finnur draumahestinn sinn í geldingi er kannski nokk sama hvað stendur á bak við hann og sama má líkast til segja um kaupandann sem vill og finnur litfagurt folald. En þar með er ekki öll sagan sögð. Þegar keppnisárangur bætist við undirstöður kynbótaspárinnar (BLUP) þá verður að líkindum ekki síður mikilsvert að keppandi geldingar séu rétt ættfærðir eins og dæmd kynbótahross.

Sérstaða okkar sem seljenda er sem kunnugt er að hér er ekki um nein vöruskil að ræða. Útflutt hross kemur ekki heim. DNA-staðfesting á réttum grip myndi ekki aðeins verja erlendan kaupanda gegn mistökum heldur ræktandann líka. Fátíð en vel þekkt folaldavíxl hjá hryssum er dæmi um mál sem erfitt er að verjast, nema með DNA-greiningu. Hross hafa verið

flutt út sem aldrei hefði hvarflað að íslenskum ræktendum að láta frá sér ef sannleikurinn hefði komið í ljós fyrir útflutning. Orsakir sjaldgæfra „útflutningsslysa“ geta verið margþættar en pattstaðan sem kemur upp milli kaupanda og seljanda getur verið erfið og ekki eftirsóknarverð fyrir neinn. Tæknin og möguleikarnir eru fyrir hendi til að losna alveg við þessar uppákomur. Hér vegast á kostnaður og ávinningur, kostnaður sem nemur svo sem einni járningu á lífsleið hvers hests.

Spennandi tímar

Það styttist óðum í landsmótsvor og eftirvæntingin eftir því að sjá hvað ræktendur koma fram með eykst hröðum skrefum. Farseðill kynbótahrossa á landsmót er barátta við einkunnakommur til eða frá, á því verður engin breyting frá því sem áður hefur verið. Nú verður málum hins vegar þannig fyrir komið að sem næst fastur fjöldi hrossa, í hverjum aldursflokki kynbótahrossa, kemur til dóms á Hólum. Nánar um það hér: <http://www.rml.is/is/bufjarraekt/hrossaraekt/kynbotasyningar/val-kynbotahrossa>.

Nú er í burðarliðnum afar jákvætt og metnaðarfullt átak í markaðssetningu íslenska hestsins, sjá hér: <http://www.islandsstofa.is/frettir/markadsverkefni-um-islenska-hestinn-til-naestu-fjogurra-ara/662/>. Á komandi landsmóti á Hólum viljum við helst af öllu geta sagt kinnroðalaust, kannski með agnarögn af sárasaklausum þjóðrembingi og stolti upprunalandsins, að hér séu bestu hrossin og gullæð erfðaefnisins. Hér séu góðir og sanngjarnir reiðmenn, hestamenn sem kunna að sækja og höndla afköst og vinnugleði – en þó þannig að aldrei sé krafð umfram getu, þjálfun eða þroska hrossa; aldrei til skaða.

Stóraukin tíðni endursýninga sömu gripa hefur jafnan fylgt kynbótasýningum á landsmótsvorum. Engin ástæða er til annars en ætla að svipað verði uppi á teningnum nú. Íþróttaiðkendur hjá Knattspyrnufélaginu Val, að Hlíðarenda í Reykjavík, hafa einkunnarorð stofnanda félagsins, Friðriks Friðrikssonar í heiðri: „Látið aldrei kappið bera fegurðina ofurliði“. Þessi hugsun mætti gjarna einkenna allt sýningahald ársins 2016 og um alla framtíð.

Pétur Halldórsson

RML / Ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins

Austurvegi 4

860 Hvolsvöllur

S: 516-5038 / 862-9322 / petur@rml.is